

Fra Rio til Rio+20

Frede Vestergaard

Rio-processen har løftet miljøproblemerne ind på den udenrigspolitiske dagsorden og for altid sat bæredygtig udvikling på dagsordenen, men resultaterne lader vente på sig

Det begyndte med Brundtland-rapporten. Næppe nogensinde har en FN-rapport haft så stort gennemslag i den offentlige diskurs i medlemslandene – i hvert fald ikke i industri-landene – som *Vor Fælles Fremtid* fra Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling, også kaldet Brundtland-kommissionen efter formanden, Norges daværende statsminister Gro Harlem Brundtland.

Rapporten, der kom i bogform i 1987 efter 4 års arbejde – også oversat til dansk – gjorde i løbet af kort tid begrebet bæredygtighed kendt i meget vide kredse.

Den var – i særdeleshed i Europa – igangsættende for en omfattende og vedvarende debat om de langsigtede miljøstrategier for at opnå en bæredygtig udvikling. Bæredygtig udvikling defineres i rapporten som en udvikling, der tilgodeser dagens behov uden at forringe fremtidige generationers muligheder for at tilgode deres behov.

Det er værd at nævne, at FN-systemet havde forsøgt at fremme denne dagsorden nogle år tidligere, nemlig med den såkaldte Brandt-kommission, der i 1980 offentliggjorde rapporten *North-South: A Programme for Survival*.

Mange af temaerne var de samme, som Brundtland-kommissionens rapport senere beskæftigede sig med. Og med god grund, for Brandt-kommissionens forslag strandede i den kolde krigs modsætninger og vandt aldrig regeringernes gehør.

Igangsætter for NGO'erne

Til gengæld blev *Vor Fælles Fremtid* i høj grad en igangsætter for civilsamfundsorganisationerne, altså NGO'erne. Den blev i mange lande sat på den politiske dagsorden, kulminerende i en beslutning på FN's generalforsamling om at afholde en særlig konference om miljø og udvikling.

Det var dog ikke første gang FN-systemet havde sat miljøet på dagsordenen. På svensk initiativ holdt FN sin første miljøkonference i Stockholm i 1972, hvilket var medvirkende til, at en række industrilande, der i blandt Danmark, bagefter etablerede særlige miljøministerier med tilhørende styrelser. Men i 1992 – tyve år efter Stockholm-konferencen – skulle Brundtland-kommissionens visioner omsættes i praktisk handling.

I juni holdtes FN-konferencen om miljø og udvikling (The United Nations Conference on Environment and Development, UNCED) i Rio de Janeiro. Brasilien. Rio-konferencen, også kaldet Earth Summit, var den største internationale konferencen nogensinde.

Såvel regeringsrepræsentanter – heriblandt stats- og regeringschefer – som repræsentanter for kommuner, erhvervsliv og frivillige organisationer deltog. Ca. 20.000 personer deltog i NGO'ernes parallelle konference Global Forum.

At så mange forskellige interesser medvirkede var noget nyt. Processen blev bredt ud til mange interessenter. Et par år forinden var den kolde krig bragt til ende med Sovjetmagtens sammenbrud. En række lande havde fået deres frihed, og Rio-konferencen var i det hele taget præget af tro på fremtiden. Konferencen anerkendte princippet om, at al udvikling skal være bæredygtig, og at økonomiske, sociale og miljømæssige

ge faktorer skal vejes sammen, når beslutninger skal træffes.

Her skal blandt beslutningerne blot nævnes den frivillige handlingsplan for bæredygtig udvikling kaldet Agenda 21 og de to vigtige FN-konventioner, der kom ud af konferencen. Dels en rammekonvention om klimaforandringer (UNFCCC), dels Biodiversitetskonventionen. Det blev også besluttet inden for to år at udarbejde en konvention om bekæmpelse af ørkenudbredning.

Bæredygtig udvikling

Efter konferencen nedsatte FN's generalforsamling en kommission for bæredygtig udvikling med den opgave at overvåge opfølgningen på den frivillige handlingsplan for bæredygtig udvikling, kaldet Agenda 21, der også blev vedtaget på Rio-mødet. FN's Kommission for Bæredygtig Udvikling mødes en gang om året.

Det politiske engagement ebbede dog efterhånden ud mange steder, og det samme gjorde viljen til at gennemføre Agenda 21.

Ti år senere søgte FN på ny at sætte fokus på bæredygtig udvikling med topmødet World Summit on Sustainable Development, WSSD, i Johannesburg. Det blev bekræftet, at Agenda 21 fortsat skulle ligge til grund for det fortsatte internationale, nationale og lokale udviklingsarbejde. Begrebet bæredygtig udvikling blev anerkendt som et overord-

net princip for FN's arbejde.

I december 2009 vedtog FN's generalforsamling at afholde en ny FN-konference om bæredygtig udvikling (United Nations Conference on Sustainable Development eller 'Rio+20') i Brasilien i juni 2012 med det håb, at Rio-ånden fra 1992 ville blive vakt til live igen, og at ny energi og entusiasme skulle få processen omkring bæredygtig udvikling til at tage ny fart under overskriften 'Grøn økonomi'.

Rio-konferencen 2012 samlede op mod 50.000 repræsentanter fra regeringer, parlamenter, byer, organisationer i det civile samfund, multilaterale organisationer og virksomheder.

Forud for konferencen præsenterede et særligt panel (Global Sustainability Panel) en rapport med titlen *Resilient People, Resilient Planet: A Future Worth Choosing*.

Rapporten indeholdt 56 anbefalinger, som menes at kunne virkeliggøre visionen om en bæredygtig planet, et retfærdigt samfund og en voksende økonomi.

Den første Rio-konference i 1992 blev en milepæl, hvor der for første gang blev sat ord på en række globale problemer i FN-regi. Først og fremmest formåede den at sætte klima- og energispørgsmål på dagsordenen på en stribe af konferencer over de næste mange år.

Til trods for Klimakonventionen – og dens 'afkom' Kyoto-protokollen, der forpligter industrilandene til at

reducere udledningen af drivhusgasser – er udslippet dog fortsat med at stige globalt og er faktisk ca. 50 procent højere end i 1992. Og Biodiversitetskonventionen har ikke kunnet forhindre, at mange arter fortsat er truet eller forsvinder for altid.

Resultatet af Rio-processen

Internationalt har fokus siden den første Rio-konference især rettet sig mod Klimakonventionen og dens intention om at afvikle fossile brændsler som energikilde.

Men hvad er der kommet ud af Rio-processen i de forløbne 20 år – og de efterfølgende mange møder for at udmønte konventionerne?

Civilingeniør Jørgen Henningsen, der i 1992 var medlem af den danske delegation, men senere i en årrække arbejdede i Europa-Kommissionen, giver efterfølgende en illusionsløs og skarp vurdering af Rio-processens betydning, som han mener blev stærkt udvandet af, at det aldrig er lykkedes at få USA med på at forpligte sig i den efterfølgende Kyoto-konvention, og af at EU og NGO'erne alligevel fortsatte med at lade Kyoto-aftalen være ramme for klima-politikken, selv om den reelt ikke bidrog til øge prisen på fossil brændsel, som det var intentionen med kvotehandelssystemerne og de aftalte udslipsreduktioner.

Først på den 15. konference for Kyoto-protokollens partnere i Kø-

benhavn i 2009 (COP15) kom det imidlertid til en egentlig konfrontation mellem fortalernes for Kyoto-protokollen – ulande og NGO'erne – og de forpligtede parter under Kyoto-protokollen, dvs. industrilandsene, som ønskede, at alle Klimakonventionens parter, skulle påtage sig forpligtelser, der begrænsede CO₂-udledningen. Det skete i lyset af, at Kyoto-protokollens første forpligtelsesperiode udløber i 2012, og at mens CO₂-udledningen stagnerede eller var svagt faldende i industrilandsene, steg den kraftigt i resten af verden. En udvikling, der ikke var holdbar, hvis der skal styr på CO₂-udledningen.

Chefredaktør Bo Lidegaard, der dengang var departementsråd i Statsministeriet, leder af dets klimasekretariat og dermed statsminister Lars Løkke Rasmussens hovedrådgiver i månederne før og under klimakonferencen, giver for første gang en beskrivelse af forløbet omkring COP15 set indefra og kalder resultatet – Copenhagen Accord – fortvivlende svagt i forhold til at begrænse udledningen af drivhusgasser, men mener, at det samtidig var det mest markante fremskridt i de internationale forhandlinger siden vedtagelsen af klimakonventionen i 1992.

Det tredje bidrag til en vurdering

af Rio-processen kommer fra Lykke Friis, folketingsmedlem og tidligere klimaminister. Hun skriver efter at have deltaget i Rio+20, at topmødet – hvor der stort set ikke var nogle forhandlinger – følger sig til den lange liste af eksempler på, hvor vanskeligt det er at træffe multilaterale beslutninger i en multipolær verden, hvor Europas indflydelse er kraftigt på retur.

Ud over mange afrikanske lande og østaterne var EU reelt den eneste spiller, der ønskede en ambitiøs aftale, hvilket i sig selv svækkede EU's position. Mange udviklingslande frygtede, at Vestens insisteren på 'grøn økonomi' blot var en eufemisme for protektionisme, hvor produkter kan blive holdt af markedet med henvisning til bestemte miljøstandarder.

Der blev dog også lagt vigtige spor for fremtiden. Lykke Friis peger ikke mindst på såkaldte bæredygtighedsmål, der fra 2015 skal supplere de oprindelige millenniummål for udviklingslandene.

Frede Vestergaard er cand. polit og journalist. Han er tilknyttet Weekendavisen, hvor han især beskæftiger sig med de samfundsmæssige konsekvenser af den økonomiske udvikling, ofte med særlig interesse for bl.a. energi og miljø.